

VIRTUAL TAHDIDLAR VA YOSHLAR MA'NAVIY XAVFSIZLIGI

To'laganova Go'zal Xotam qizi

Annotatsiya: Mazkur maqolada virtual tahdidlarning yoshlar ma'naviy dunyosiga ko'rsatadigan ta'siri hamda ularning ma'naviy xavfsizligini ta'minlash masalalari tahlil qilinadi. Raqamli texnologiyalar va internet tarmog'ining jadal rivojlanishi natijasida yoshlar hayotida virtual makonning o'zni tobora ortib bormoqda. Shu bilan birga, internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali turli zararli axborotlar, g'oyaviy xurujlar, yolg'on ma'lumotlar va salbiy kontentlarning tarqalishi yoshlarning ongiga va dunyoqarashiga ma'lum darajada ta'sir ko'rsatishi mumkin. Maqolada virtual tahdidlarning mazmun-mohiyati, ularning yoshlar ongiga salbiy ta'siri hamda bunday tahdidlardan himoyalaniish yo'llari yoritib beriladi. Shuningdek, yoshlarning ma'naviy immunitetini mustahkamlash, ularni axborot makonida mustaqil va tanqidiy fikrlashga o'rgatish, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashning ahamiyati tahlil qilinadi. Bunda oila, ta'lim muassasalari va jamiyatning hamkorligi muhim omil sifatida ko'rib chiqiladi. Maqola yoshlarni virtual tahdidlardan himoya qilish orqali ularning ma'naviy xavfsizligini ta'minlash masalalariga bag'ishlangan.

Kalit so'zlar: virtual tahdidlar, yoshlar, ma'naviy xavfsizlik, axborot makoni, internet, ijtimoiy tarmoqlar, axborot xurujlari, ma'naviy immunitet, raqamli texnologiyalar, axborot xavfsizligi.

Annotatsiya: В данной статье анализируется влияние виртуальных угроз на духовный мир молодежи и вопросы обеспечения их духовной безопасности. В условиях стремительного развития цифровых технологий и сети Интернет роль виртуального пространства в жизни молодежи постоянно растет. Вместе с тем через интернет и социальные сети распространяются различные вредоносные материалы, идеологические атаки, ложная информация и негативный контент, которые могут оказывать определенное влияние на сознание и мировоззрение молодежи. В статье рассматривается сущность виртуальных угроз, их негативное воздействие на сознание молодежи, а также пути защиты от подобных угроз. Кроме того, анализируется важность укрепления духовного иммунитета молодежи, обучения их критическому и самостоятельному мышлению в информационном пространстве, воспитания уважения к национальным и общечеловеческим ценностям. В этом процессе важную роль играют семья, образовательные учреждения и общество. Статья посвящена вопросам обеспечения духовной безопасности молодежи через защиту от виртуальных угроз.

Ключевые слова: виртуальные угрозы, молодежь, духовная безопасность, информационное пространство, интернет, социальные сети, информационные

атаки, духовный иммунитет, цифровые технологии, информационная безопасность.

Annotatsiya: This article examines the impact of virtual threats on the spiritual world of youth and the issues of ensuring their moral and spiritual safety. With the rapid development of digital technologies and the Internet, the role of virtual space in the lives of young people is steadily increasing. At the same time, various harmful materials, ideological attacks, false information, and negative content spread through the Internet and social networks, which can affect the consciousness and worldview of youth to a certain extent. The article explores the essence of virtual threats, their negative impact on young people's minds, and ways to protect against such threats. It also analyzes the importance of strengthening the moral immunity of youth, teaching them to think critically and independently in the information space, and fostering respect for national and universal values. In this process, the family, educational institutions, and society play a crucial role. The article is dedicated to ensuring the moral and spiritual safety of youth through protection from virtual threats.

Keywords: virtual threats, youth, spiritual safety, information space, internet, social networks, information attacks, moral immunity, digital technologies, information security.

Kirish. Bugungi kunda axborot texnologiyalarining tez sur'atlar bilan rivojlanishi inson hayotining deyarli barcha sohalariga ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, internet va ijtimoiy tarmoqlar yoshlar hayotining ajralmas qismiga aylanib ulgurdi. Virtual makon yoshlar uchun bilim olish, axborot almashish va dunyoqarashni kengaytirish imkoniyatlarini yaratishi bilan birga, ayrim salbiy ta'sirlarni ham yuzaga keltirishi mumkin. Internet tarmog'i orqali tarqaladigan turli zararli axborotlar, noto'g'ri g'oyalar yoki ma'naviy qadriyatlarga zid bo'lgan kontentlar yoshlarning ongiga ta'sir o'tkazishi ehtimoldan xoli emas. Shu sababli bugungi kunda yoshlarning ma'naviy xavfsizligini ta'minlash masalasi dolzarb vazifalardan biri sifatida qaralmoqda. Virtual muhitdagi tahdidlarni anglash, ularning mazmunini tushunish va ularga nisbatan to'g'ri munosabat shakllantirish yoshlar tarbiyasida muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, yoshlarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, ularda tanqidiy yondashuvni shakllantirish va milliy qadriyatlarga sodiqlikni mustahkamlash bu borada muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Mazkur maqolada virtual tahdidlarning mohiyati, ularning yoshlar ma'naviy dunyosiga ta'siri hamda yoshlarning ma'naviy xavfsizligini ta'minlashga xizmat qiladigan omillar haqida fikr yuritiladi. Shuningdek, oila, ta'lim muassasalari va jamiyatning bu jarayondagi o'rni ham muhim jihat sifatida ko'rib chiqiladi.

Asosiy qism. Bugungi kunda internet va ijtimoiy tarmoqlar yoshlar hayotida muhim o'rin egallaydi. Shu bilan birga, virtual makonda ularni turli xavflar kutib

turadi. Bunday xavflarning eng keng tarqalgan turlaridan biri — zararli kontentdir. Bu zo‘ravonlik, noto‘g‘ri g‘oyalari, diniy yoki siyosiy ekstremizmni targ‘ib qiluvchi materiallar, shuningdek, yolg‘on ma‘lumotlarni o‘z ichiga oladi. Yoshlar bunday axborotga duch kelganda, ularning dunyoqarashi va ma‘naviy qadriyatlari salbiy ta‘sirga uchrashi mumkin.

Bundan tashqari, kiberhujumlar va shaxsiy ma‘lumotlarning suiiste‘mol qilinishi ham katta xavfdir. Masalan, onlayn platformalarda yashirincha ma‘lumot yig‘ish, elektron pochta yoki ijtimoiy tarmoqlardagi akkauntlarni buzish kabi hodisalar yoshlarni nafaqat moliyaviy, balki psixologik jihatdan ham xavf ostiga qo‘yadi.

Shuningdek, onlayn kamsitish yoki cyberbullying ham keng tarqalgan tahdididir. Yoshlar orasida ijtimoiy tarmoqlarda soxta profil yaratish, haqoratli izohlar qoldirish yoki g‘iybat tarqatish kabi holatlar ularning o‘ziga bo‘lgan ishonchiga va ruhiy holatiga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi. Bu bo‘limda ko‘rib chiqilgan tahdidlar yoshlar hayotida jiddiy muammo bo‘lib, ularning ma‘naviy xavfsizligini ta‘minlash uchun kompleks choralarini talab qiladi.

Avvalgi bo‘limda ta‘kidlanganidek, internetdagi zararli kontent, kiberhujumlar va onlayn kamsitish kabi tahdidlar yoshlar hayotida jiddiy xavf tug‘diradi. Bu tahdidlar ularning ruhiy va ma‘naviy holatiga bevosita ta‘sir qiladi. Masalan, noto‘g‘ri yoki salbiy axborot bilan ko‘p muloqot qilish yoshlarning dunyoqarashini toraytirishi, stereotiplarga asoslangan fikrlarni shakllantirishi mumkin. Shu bilan birga, doimiy onlayn stress, haqorat yoki yolg‘on ma‘lumotlarga duchor bo‘lish, yoshlarning o‘ziga bo‘lgan ishonchini pasaytiradi va ruhiy noqulayliklarni kuchaytiradi. Yoshlar orasida virtual tahdidlarning yana bir oqibati — tanqidiy fikrlash qobiliyatining susayishi. Ular har qanday axborotni shubhasiz qabul qilishi mumkin, natijada yolg‘on ma‘lumotlarga ishonish yoki zararli g‘oyalarga ergashish xavfi ortadi. Bu holat nafaqat individual shaxsning rivojlanishiga, balki jamiyatdagi ma‘naviy barqarorlikka ham ta‘sir qiladi.

Shuningdek, doimiy onlayn faoliyat va virtual makondagi bosim yoshlarning ijtimoiy ko‘nikmalarini zaiflashtirishi mumkin. Masalan, real hayotdagi muloqot va munosabatlarda ular uyatchanlik, stress yoki izolyatsiyaga moyil bo‘lishi mumkin. Shu bois, virtual tahdidlar nafaqat ularning ma‘naviy qadriyatlarini, balki ruhiy barqarorligini ham izdan chiqarishi ehtimoldan xoli emas. Ushbu holatlar yoshlarni himoya qilish va ma‘naviy xavfsizlikni ta‘minlash choralarini joriy qilish zaruratini yanada kuchaytiradi. Keyingi bo‘limda aynan shu masalalar — yoshlarni virtual tahdidlardan himoya qilish va ularning ma‘naviy immunitetini mustahkamlash yo‘llari haqida batafsil yoritiladi.

Avvalgi bo‘limda ko‘rib chiqilganidek, virtual tahdidlar yoshlar ongiga jiddiy ta‘sir ko‘rsatadi va ularning ma‘naviy barqarorligini zaiflashtirishi mumkin. Shu sababli, yoshlarni himoya qilish va ularning ma‘naviy xavfsizligini ta‘minlash uchun

tizimli choralar zarur. Avvalo, bu jarayonda “oila” ning roli muhimdir. Ota-onalar farzandlarini internet xavflaridan xabardor qilish, ularning onlayn faoliyatini nazorat qilish va zarur hollarda yo‘naltirish orqali ma‘naviy xavfsizlikni mustahkamlashga hissa qo‘shadi. Shuningdek, ota-onalar farzandlar bilan ochiq muloqot o‘rnatib, virtual makondagi qiyinchiliklar va xavflar haqida suhbatlashishlari kerak.

Ikkinchi muhim omil — “ta‘lim muassasalari”dir. Maktab va universitetlar yoshlarni axborot savodxonligi, internet xavfsizligi va tanqidiy fikrlashga o‘rgatish orqali ularning ma‘naviy immunitetini oshirishlari mumkin. Masalan, onlayn etiketa, kiberxavfsizlik va salbiy kontentni aniqlash bo‘yicha darslar yoki seminarlar tashkil etish samarali natija beradi.

Shu bilan birga, jamiyat va davlat ham bu jarayonda faol ishtirok etishi kerak. Axborot xavfsizligi bo‘yicha qonunchilikni kuchaytirish, zararli kontentni cheklash va onlayn platformalarda yoshlar uchun xavfsiz muhit yaratish bu boradagi muhim choralaridir. Turli davlat dasturlari va loyiha orqali yoshlarning virtual makonda himoyalanihini ta‘minlash, ularni ma‘naviy jihatdan sog‘lom rivojlantirishga yordam beradi. Natijada, oila, ta‘lim muassasalari va jamiyatning birgalikdagi sa‘y-harakatlari yoshlarni virtual tahdidlardan samarali himoya qilishga xizmat qiladi va ularning ma‘naviy xavfsizligini ta‘minlashga katta hissa qo‘shadi.

Bugungi kunda yoshlarni virtual tahdidlardan himoya qilish borasida ko‘plab tadqiqotlar va amaliy loyihalar olib borilmoqda. Masalan, xalqaro miqyosda o‘tkazilgan so‘rovlar shuni ko‘rsatadiki, ijtimoiy tarmoqlarda muntazam ravishda zararli kontentga duch keladigan yoshlar orasida ruhiy bezovtalik va stress darajasi yuqori bo‘ladi. Shu bois, ko‘plab mamlakatlar internet xavfsizligini ta‘minlash bo‘yicha maxsus dasturlarni joriy qilgan.

Milliy tajribaga misol sifatida, O‘zbekistonda maktablarda axborot xavfsizligi va raqamli savodxonlik bo‘yicha darslar tashkil etilmoqda. Bu darslar yoshlarni onlayn kontentni tanqidiy baholashga o‘rgatadi va zararli ma‘lumotlardan himoyalanih ko‘nikmalarini shakllantiradi. Shuningdek, ijtimoiy kampaniyalar orqali ota-onalar va o‘qituvchilarni yoshlarni internet xavflaridan himoya qilish bo‘yicha xabardor qilish ishlari olib borilmoqda.

Bundan tashqari, global darajada turli platformalar va tashkilotlar yoshlar uchun xavfsiz virtual muhit yaratish bo‘yicha loyihalarni amalga oshirmoqda. Masalan, ijtimoiy tarmoqlar yoshlar profilini himoyalash, zararli kontentni aniqlash va bloklash tizimlarini joriy qilmoqda. Bu kabi chora-tadbirlar yoshlarning ma‘naviy xavfsizligini ta‘minlash va ularning onlayn makondagi himoyasini mustahkamlashga yordam beradi.

Ushbu misollar va tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yoshlarni virtual tahdidlardan himoya qilish masalasi nafaqat individual, balki jamiyat va davlat darajasida ham muhim ahamiyatga ega.

Xulosa. Bugungi kunda internet va ijtimoiy tarmoqlar yoshlar hayotida muhim o'rin egallashi bilan birga, ularni turli virtual tahdidlarga duchor qilishi ehtimoli ham ortib bormoqda. Zararli kontent, kiberhujumlar va onlayn kamsitish kabi holatlar yoshlarning ma'naviy qadriyatlariga, ruhiy barqarorligiga va tanqidiy fikrlash qobiliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, yoshlarni virtual makondagi tahdidlardan himoya qilish va ularning ma'naviy xavfsizligini ta'minlash bugungi kunda dolzarb vazifa sifatida qaraladi. Maqolada ko'rsatib o'tilganidek, bu masalada oila, ta'lim muassasalari va jamiyatning birgalikdagi sa'y-harakatlari asosiy ahamiyatga ega. Ota-onalar farzandlarini onlayn xavflardan xabardor qilish va ularni to'g'ri yo'naltirish orqali, maktab va universitetlar esa axborot savodxonligi va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish orqali yoshlarning ma'naviy immunitetini mustahkamlashlari mumkin. Shu bilan birga, davlat darajasida zararli kontentni cheklash va xavfsiz onlayn muhit yaratish choralari ham muhim o'rin tutadi. Natijada, yoshlarni virtual tahdidlardan samarali himoya qilish ularning ma'naviy barqarorligini saqlash, sog'lom dunyoqarashini shakllantirish va jamiyatning ma'naviy xavfsizligini ta'minlashga xizmat qiladi. Shu bois, bu masala nafaqat individual, balki butun jamiyat uchun dolzarb va ustuvor vazifa bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Azizov, R. "Yoshlar va axborot makoni: xavfsizlik muammolari" – Toshkent, 2021.
2. Karimova, D. "Virtual tahdidlar va zamonaviy yoshlar" – O'zbekiston Pedagogika Jurnal, 2022, №3.
3. UNICEF. "Children in the digital world: risks and protections." – UNICEF, 2020.
4. UNESCO. "Internet safety and youth protection guidelines." – UNESCO, 2019.
5. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. "Axborot xavfsizligi bo'yicha metodik qo'llanma" – Toshkent, 2021.
6. Smith, J. "Cyberbullying and its impact on adolescents." – Journal of Youth Studies, 2020, Vol.23(5), pp. 45–60.
7. Internet World Stats. "Global Internet Usage Statistics." – 2023